

Narzędziownik obywatelski

Budżet gminy

Skąd gmina ma pieniądze

gmina pozyskuje pieniądze na swoje działania z różnych źródeł: dochodów własnych, subwencji ogólnych, dotacji celowych, innych źródeł finansowania*.

*Od 1 października 2024 roku obowiązują zmiany w systemie finansowania samorządów.

Dochody własne to przede wszystkim

- **podatki** – od nieruchomości, rolny i leśny, od środków transportowych, od działalności gospodarczej, od spadków i darowizn, od czynności cywilnoprawnych;
- **opłaty lokalne** – skarbowa, targowa, miejscowa i uzdrowiskowa, od posiadania psa, reklamowa, eksploatacyjna (za wydobycie kopaliny), za gospodarowanie odpadami komunalnymi;

- majątek gminy – za najem, dzierżawę, sprzedaż nieruchomości, użytkowanie wieczyste, dywidendy z udziałów w spółkach komunalnych;
 - podatki – dochodowy od osób fizycznych (PIT), dochodowy od osób prawnych (CIT), np. od spółek z o.o., spółek akcyjnych z siedzibą na terenie danego samorządu:
- z PIT gminy dostają – 7% dochodów, miasta na prawach powiatu – 8,6%, powiaty – 2%, województwa – 0,35%;

z CIT gminy dostają – 1,6% dochodów,
miasta na prawach powiatu – 2,2%,
powiaty – 1,7%, województwa – 2,3%;

- **pozostałe** – m.in. z opłat administracyjnych, mandatów, kar, dochody jednostek budżetowych gminy i jej zakładów, spadki, zapisy, darowizny na rzecz gminy, odsetki od pożyczek, od zgromadzonego kapitału.

Subwencja ogólna

To pieniądze z budżetu państwa dla gmin o niskich dochodach, wyrównujące różnice z gminami bogatszymi. Mogą iść na bieżące utrzymanie, zadania własne, zobowiązania.

Potrzeby finansowe

- wyrównawcze dla gmin, które mają mniej pieniędzy z podatków albo dużo wydają na dodatki mieszkaniowe. Wysokość pieniędzy określa się na bazie m.in. dochodów z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych i struktury podatkowej gmin;

- **oświatowe na utrzymanie szkół podstawowych i przedszkoli publicznych, wynagrodzenia dla nauczycieli i pracowników oświaty, na materiały dydaktyczne. Jej wysokość zależy od liczby uczniów w gminie, ich szczególnych potrzeb edukacyjnych (np. uczniowie z niepełnosprawnością) i warunków prowadzenia szkół (np. szkoły wiejskie);**
- **rozwojowe na wspieranie inwestycji infrastrukturalnych;**

- ekologiczne dla gmin, w których są obszary cenne przyrodniczo, chronione prawnie, np. parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary NATURA 2000;
- uzupełniające na inne wydatki, które nie mieszczą się w wyżej wymienionych kategoriach, ale są niezbędne do realizacji lokalnych i specyficznych celów.

Uwaga: potrzeby finansowe są pokrywane głównie z PIT i CIT. Gdy te środki okażą się za małe, gmina otrzymuje brakującą kwotę w ramach subwencji ogólnej.

Dotacje celowe

To pieniądze z budżetu państwa lub innych źródeł, przyznawane na konkretne zadania, np.: inwestycje w szkołach, stypendia, pomoc materialną, wydawanie dowodów osobistych, na organizację wyborów. Dotacje muszą być wydawane zgodnie z przeznaczeniem, tzn. **pieniędzy nie można przesuwać na inne cele.** O niektóre z nich muszą wnioskować same gminy, inne są przyznawane z automatu – na podstawie ustaw, rozporządzeń, decyzji administracyjnych, np. w sytuacjach kryzysowych.

Inne źródła finansowania

- **fundusze Unii Europejskiej**, m.in. na rozwój infrastruktury, ochronę środowiska, wspieranie lokalnego biznesu. Muszą się o nie starać gminy, czasem w partnerstwach;
- **kredyty i pożyczki** – w przypadku inwestycji lub deficytu budżetowego gminy mogą korzystać z kredytów bankowych, pożyczek lub emisji obligacji komunalnych.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych.

Gmina może mieć też wpływ z samoopodatkowania się mieszkańców, jeśli tak zdecydują w referendum gminnym.